

radalom előtt döglött lovakat nyuzott. Vele ijesztgették a falubeli és a városi gyerekeket. Soha sem aludt tiszta ágyban, sohasem lakott jól kenyérrrel, senki sem szólt hozzá egy jó szót, mindenünnen elkergették, mint valami rühes kutyát. Ma az egész ország ismeri, Ő az, aki Mag-nitogorszk-ban rekordot ért el az ásásban, a betonkeverésben, a vasalás munkájában. Negyvennégy díjat kapott, dicsérő okleveleket, órákat, ruhákat, fehérneműt, lakást, többezer rubelt, fürdőhelyek látogatására szóló jogositványt. Minden nap kedves, bátorító szavakat intéznek hozzá s mindenki a legderekabb embernek tekinti. Az üzem nevelte újjá, az üzem pedig országunk új iparosítási politikája teremtette meg.

Én magam az összes állampolgári jogokat élvezem. Semmiféle betegségben nem szenvedek. Erős vagyok. A legjobb emberi érzéseket művelem magamban: a szeretetet, az odaadást, a becsületet, az ügyért való lemondást, a hősiességet, az önzetlenséget. Könyveket írok; író vagyok és arról ábrándozom, hogy felejthetetlen művet alkossak. Új szerelemmel szeretem az asszonyomat és folytatom fajtámat, mely boldog leszen. Ép is boldog vagyok, örülök az életnek, törhetetlen bátorságot érzek magamban; sajnálkozással fekszem le és örömmel ébredek. Száz évig fogok élni, hajam megőszül, de én mindvégig boldog, jókedvű leszek. Ha akarom, a hold felé repülök, a sarkvidékre utazom, felfedezéseket tehetek, feltalálhatok valami új gépet, — alkotóerőmet nem fojtja el senki. Nem, vagyok egyedül, milliósámra vagyunk: az életnek visszaadott emberek. Szverdlovszkban Kola Nyikolájev barátom, valahai semmirekellő, most fejezi be tanulmányait a Műegyetemen és valami nevezetes gépet akar szerkeszteni. Egy másik barátom, Alexej Tyrkalov, festő, nemsokára elhagyja a kievi Intézetet. Képeket fest és valami világjelentőségű alkotásról ábrándozik.

Sokan vagyunk. Van köztünk mérnök, író, repülő, ujságíró, szerelő, gépész, villanyszerelő, kormányzósági tag, városparancsnok, sarkkutató, tudós, — s mindezt az új élet nevelő hatásának köszönhetjük.

KONRAD HEIDEN: HITLER. DAS LEBEN EINES DIKTATORS

(Europa Verlag, Zürich 1935.)

Konrad Heiden, aki egy régebbi könyve révén (Geschichte des Nationalsozialismus) a hitlerizmus specialistájának nevezhető, most megjelent, vastag könyvében az eddigi pamfletekkel és legendákkal szemben egyenesen szenvedélyes tárgylagosságnak nevezhető aprólékossággal rajzolja meg Hitler pályafutását. S bár az egyéneléktani konstrukciók örvényében sok helyütt elvész a különbeni mindvégig érdekfeszítő rajz és értelmezés, igen sok újairhatatlan pontot tartalmaz a könyv, különösen ott, ahol Hitler utjának egyetemes német osztályösszefüggéseit világítja át. Hitler egyéni kvalitásai közül főleg a propagandára való hajlamot és készséget emeli ki. Ezért mutatjuk be tus idevonatkozó rész, egyik darabját

A fejlődő Hitler legnagyobb szellemi élménye a propaganda. Könyvében harminckét oldalt szentel a világháborúnak, ebből husz oldalon keresztül csak a propagandával foglalkozik. „Az ellenséges háborús propagandán végtelenül sokat tanultam.” Javára szól, hogy általában gyakran találunk nála ilyen mondatokat: „Az ellenféltől végtelenül sokat lehetett tanulni.” Tanult a szocialistáktól is, legfontosabb tanítói azonban nyilvánvalóan Lord Northcliffe és Wickham Steed. Mindaz, amit Hitler

könyvében a propagandáról mond, mesteri, — de alacsony fokon. A propagandának a népnevelés uralkodó formájává való emelése a bűn ebben a képességben, mely az egész népet eszerint az elvetemült tétel szerint formálja: „a magas szellemi előfeltevések kerülésében nem lehet sohasem elég óvatos az ember.”

A tömegek kedélyét bizonyos meghatározott hatásos, felkavaró képzettel annyira be kell tölteni, hogy mellette semmi másnak se jusson hely. Nem szabad megengedni, hogy a tömeg gondolkozzék, mert amint a gondolatok megindulnak, úgy a propaganda már nem tartja kézben a tömeget. Olyan képzetekkel, képekkel és jelszavakkal kell operálni, amelyek mint valami ék hasítanak be a gondolkodás apparátusába és onnan már ki nem vehetők. Még ha az ember látszólag logikusan is beszél és következtetéseket tesz, akkor is ezt csak látszólag szabad alkalmazni; tapadnia mindig csak ennek az egy mondatnak kell: a zsidók mindennek az oka.

Ebben a nembn alig van mesteribb darab, mint a következő rész Hitler egyik 1922-ben tartott beszédéből:

„A zsidó nem lett szegényebb. Lassan dagad és ha önök ezt nem hiszik — kérem nézzenek körül nyaralóhelyeinken. Ezeken ma két kategóriájú emberre akadnak: a németre, aki nyaralni megy, hogy hosszú idő után talán első ízben ismét valami friss levegőt szivjon és kipihenje magát; és a zsidóra, aki azért megy nyaralni, hogy leadjon a hájából. Vagy menjenek ki a hegyek közé, és kit találnak itt vadonatuj sárga, diszes csizmában, szép hátizsákkal, amelyben többnyire semmi odavaló dolog nincs? Minek is lenne? Hisz' csak felmennek a szállodába, többnyire addig, ameddig a hegyvasut visz, s ahol a vasutnak vége, azon túl már nem kerülnek. Ott ülnek egy kilométer körzetben, mint a döglégyek valami hulla körül. Ezek tényleg nem tartoznak a mi dolgozó osztályainkba, sem a szellemi, sem a testi munkásaink közé. Ez utóbbiakat önök többnyire rongyos ruhában láthatják félreeső helyeken, már azért is, mert szégyenkezni kénytelenek anno 1913- vagy 1914-beli öltözkűkkel egyáltalán megjelenni ebben az illatszer-gőzös légkörben.”

Értelmetlenség volna itt vitatkozni: értelmetlenség bebizonyítani, hogy hájas árják vadonatuj sárga csizmában szintén nem szívesen távolodnak el a hegyvasut körzetétől s igen sok fiatal zsidó hegymászó az Alpeseekben turista rekordot állított fel. Értelmetlenség volna — mert az ellenvetést meghallgatják, talán elhiszik, de egész bizonyos, hogy elfelejtik. A Hitler által riktó vonásokkal kirajzolt kép azonban — a sárga csizma, a hegyvasut pályaudvara, a látszathól hordott hátizsákú zsidók s a szégyellős árja hegymászók, távol, szakadozott ruhában, — ez megmarad, kiolthatatlanul. Aki egyszer hallja, az nem felejti el soha.

Más alkalommal mint panaszos ül valami szociáldemokrata szerkesztővel szemben a bíróságon. A szocialista lap valamit a pénzforrásai felől állított. Ügyvédje, Dr. Frank terjeszti elő a panaszt. Hitler maga lehajtott fejjel ellenfelét, annak ügyvédjét, az elnököt, a bírósági szolgát és a jelenlevő ujságírókat rajzolja egy darab papírra. Az ellenfél úgy véli, hogy maga Hitler tartozna nyilatkozni. Hitler azonban nem akar. Az ellenfél türelmetlen — és felteszi a kérdést, vajjon az elnök nem kíván-e Hitlerre hatni? „Ha ő nem akar, én nem kényszeríthetem” — válaszolja az elnök a legvaskosabb bajor dialektusban. Az ellenfél egyre merészebb: vajjon Hitler ur fél a közvélemény tudomására hozni pénzforrásait illető mondanivalóit? Hitler felcsattan: „Maid hall engem maga akkor, ha nekem jólesik és már most biztosíthatom, hogy nem fog

élvezettel hallgatni." Az elnök kénytelen figyelmeztetni a hallgatóságot, hogy a termet a megengedhetetlen derűtlenség miatt kiürített.

Egyszer az egyik müncheni szabadgondolkodó egyesületnek az ötlete támadt, hogy egyik előadására plakáton, nagy betűkkel Hitlert meghívja, hogy tőle magától hallja mi a mondanivalója a szabadgondokodásról. Erre Hitler a következő szöveggel ellenplakátot megasztatott ki: „A müncheni szabadgondolkodók, azaz nem-gondolkodók visszaéltek nevemmel, hogy előadásukat megtöltsék. Felszólítok minden nemzeti szocialistát, hogy tartsa távol magát az előadástól és hagyja a müncheni szabadgondolkodókat egyedül tovább gondolkodni.”

Beszéde külső eszközei közé tartozik továbbá a logika valami egészen sajátos néma. Lelkes követői ellenállhatatlan következetességét dicsérik. Ez azonban nem belső következetesség, amely bizonyos alap-tételekből a szükséges megállapításokra vezet és ésszerű magatartásra kényszerít — mert a tényekkel szemben való őszinteség nélkül nincs igazi logika. Viszont nagyon ért ahhoz, hogy az ellenfél ellentmondásait és elmével kihámozza és a legrövidebb formában szemléltetővé tegye. A republikánusok ellenvetését azokkal a hivatalnokokkal szemben, akik a köztársaságtól pénzt fogadnak el, szívében azonban a köztársaság elenségei, a következőkép' tépi szét: „Az állam hivatalnokait vagy azok teljesítményeiért fizeti s akkor egyáltalán semmi köze azok érületéhez, vagy az érületükért fizeti — s akkor ez a legújabb korrupció.” A köztársaságellenes hivatalnokok természetesen nagyon szívesen hallották ezt. Viszont mégis igaz, hogy a világ, minden állama hivatalnokaitól a fizetségért hűséget követel; a nemzetiszocialista állam is ugyanezt teszi.

Az 1935 május 21-én tartott nagy külpolitikai beszédében a következőket mondotta: „Békét és nyugalmat kívánok. Ha azonban azt mondják, hogy ez csak a vezetőség óhaja, úgy erre a következő választ kell adnom: óhajtsák csak a vezetők és az uralkodók a békét — a népek maguk még sohasem akarták a háborút.” Ez a „penge élességével” hangzik, valójában azonban otromba ferdités, mert a világ sohasem félt attól, hogy a német nép, hanem igen is félt attól hogy az államférfi Hitler a háborút akarja.

Ez a hamisított „pengeélű” logika nem más, mint szónoki fogás; újabb válasz a kérdésre: hogy' közelítem meg a tömegeket s hogy kerülök a szeretetébe. Mindig hizeleg a tömegnek, ha az értelmére appellálnak, úgyannya, hogy a tömeg az esztét azután igen gyakran már nem is használja.

LILI KÖRBER: BEGEGNUNGEN IN FERNEN OSTEN

(Biblos Verlag. Budapest.)

1.

...A japán politikai rendőrség kérdései a Tokióba) érkezett íróhoz: „1. Hogy érzi magát Japánban? 2. Miért jött Japánba? 3. Milyen ujságoknak dolgozik? 4. Mi a véleménye a kommunizmusról? 5. Ki küldte Önt ide? 6. Nem, fél egyedül utazni? 7. Miért nincsenek gyermekei? 8. Nem gondolja-e, hogy helyesebb, ha egy asszony otthon ül és gyermekeket szül, ahelyett, hogy a világban utazgasson? 9. Milyen céljai vannak ebben az országban? 10. Sokáig akar még Japánban maradni? 11. Kit ismer Japánban? 12. Milyen könyveket írt ön? 13. Miért írta ezeket a könyveket? 14. Vannak-e testvérei? 15. Van-e pénze? 16. Mennyi jövedelme van önnek? 17. Hol tanult ön?”